

NT-INTERVJUN

SELVMORD ER EN KOLLEKTIV SORG I GRØNLAND

Samtale med Niviaq Korneliussen, Nordisk Råds Litteraturprisvinder 2021

Foto: Simone Lilmoes

Niviaq Korneliussen.

Den grønlandske forfatter, Niviaq Korneliussen, sætter i en barsk fortælling fokus på et af Grønlands mest alvorlige problemer, at så mange unge vælger døden for egen hånd. For sin roman *Blomsterdalen* fik hun Nordisk Råds Litteraturpris 2021.

Marianne Krogh Andersen interviewer prisvinderen.

For første gang nogensinde modtog en grønlandsk forfatter en stor international pris, da Niviaq Korneliussen i 2021 blev hædret med Nordisk Råds Litteraturpris på 350.000 kroner for sin roman *Blomsterdalen*. Den 32-årige forfatter var dybt rørt, da hun takkede for prisen i Skuespilhuset i København.

Ikke blot for Niviaq Korneliussen som forfatter, men for hele Grønland er hædersprisen af stor værdi. Det litterære miljø på verdens største ø er ganske lille. Der er få aktive forfattere, og ikke – som i Island og på Færøerne – nogen særlig lang tradition for litteratur i Grønland. Det er kun godt 100 år siden, at den første roman på grønlandsk udkom.

Samtidig med at prisen er en opmuntring til det litterære miljø i Grønland, sætter tildelingen også fokus på et af Grønlands mest alvorlige problemer: selvmord.

”Det er historisk, et stort øjeblik for grønlandsk litteratur. For det er første gang nogensinde, at Nordisk Råds Litteraturpris går til Grønland. Det er kæmpestort. Det betyder så meget at få den anerkendelse for mig personligt. Men også for Grønland,” sagde Niviaq Korneliussen efter prisoverrækkelsen.

”Jeg håber, at min bog og prisen vil være med til at skabe opmærksomhed om selvmord. Vi har desværre en selvmordskultur i Grønland. Og et system, der ikke hjælper de unge. Derfor mister vi dem,” sagde forfatteren.

Niviaq Korneliussens dybt personlige takketale berørte de forsamlede i Skuespilhuset og fik mange til at fælde en tåre. Talen var tilegnet ”unge grønlandere på 20, 15 og 12 år, som går med tanker om selvmord”:

”Jeg forsøgte at skrive en tale til mit lands ledere. Det opgav jeg. For det er som at ramme en mur. Vi har et system, som svigter jer gang på gang. Den

her tale er til jer, som finder styrke i at leve en ekstra dag. Til jer, som politimanden og lægen ikke længere tror på. Til jer, som har lyst til at leve, men ikke længere kan. Undskyld på vegne af alle de voksne, som er ansvarlige.”

Demonstration mod selvmord

Efter takketalen uddybede Niviaq Korneliussen sin kritik:

”Vi har den højeste selvmordsrate i verden. Vi har haft det samme problem i 40 år. Det er integreret i samfundet. Det er en slags kollektiv sorg. Man føler sig handlingslammet. Man bliver immun over for selvmord på samme måde, som når man zapper rundt på fjernsynet og ser sultne børn. Selvmord er ikke noget, vi sætter spørgsmålstegn ved. Det gjorde jeg heller ikke selv, før jeg sad på sygehuset i Tasiilaq i Østgrønland sammen med to unge, som havde forsøgt selvmord, og jeg skulle være den voksne.

Det var unge mennesker, som jeg kun havde kendt i en uge. De unge havde ikke andre til at hjælpe sig end mig. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre for at hjælpe dem.”

Niviaq Korneliussen holdt et skrivekursus i den lille østgrønlandske by Tasiilaq for otte unge og oplevede, at to af dem forsøgte at begå selvmord. Hun følte sig magtesløs og rasende over det svigt, som de unge blev udsat for, fordi ingen reelt hjalp dem. De triste oplevelser i Tasiilaq berørte hende inderligt.

Tilbage i hjembyen Nuuk satte Niviaq Korneliussen gang i en protestbevægelse, som fik stor opbakning. I 18 byer over hele Grønland demonstrerede tusindvis af mennesker mod selvmord og krævede politisk handling på én og samme dag i 2018.

Det blev den måske største politiske manifestation i Grønland. Apati blev afløst af protest. Helt almindelige grønlændere krævede handling over for det sørgelige problem: at en meget stor gruppe unge grønlændere finder livet så svært, at de ikke ønsker at leve.

Den folkelige protest var opmuntrende, men det politiske resultat skuffende.

”Det var lige som at snakke til luft. Der skete ikke noget. Politikerne reagerede ikke,” fortæller Niviaq Korneliussen.

Hun erkendte, at det eneste, der hjælper, er at tale direkte til de mennesker, det handler om. At appellere til medmenneskelig handling.

”Vær opmærksom på, hvordan du behandler din ven, din skolekammerat eller fætter. De unge sidder tit helt alene med de tunge tanker. De er blevet så vant til, at deres venner begår selvmord, at de er blevet immune,” siger Niviaq Korneliussen.

Skriveblokering

Den unge grønlandske forfatter mødte første gang selvmordet som 13-årig, da en jævnaldrende ven tog sit eget liv. Siden har hun talrige gange oplevet, at venner, fjernere bekendte, som regel unge, begår selvmord.

De dystre oplevelser i Tasiilaq, hvor to unge deltagere på Niviaq Korneliussens skrivekursus forsøgte selvmord, blev ved med at formørke hendes liv.

Oven i det befandt hun sig i en personlig krise, fordi hun efter succes med sin første roman fra 2014, *Homo Sapienne*, ikke kom ud af stedet som forfatter.

Hun havde skriveblokering. Den svære toer sad fast i tastaturet.

Efter debutromanen bragte det prestigefyldte litteraturmagasin, *The New Yorker*, et portræt af Niviaq Korneliussen og udnævnte hende til Grønlands "nye stjernesrud".

Artiklen satte gang i en lavine af udgivelser. Den eksperimenterende roman om unge i Nuuk, der er skrevet i talesprog, fyldt godt op med sms'er, i en blanding af dansk, grønlandsk og engelsk, blev udgivet i 14 lande. Med ét var den unge, ukendte grønlander blevet kendt i den litterære verden.

Men den næste roman kom ikke ud af stedet.

"Jeg skrev *Homo Sapienne* meget hurtigt. I løbet af en måneds tid. Men jeg havde ikke meget forstand på litteratur. Pludselig fik jeg succes og tusind henvendelser efter artiklen i *The New Yorker*.

Da jeg skulle skrive min næste bog, følte jeg, at jeg var nødt til at gøre noget af det samme, fordi jeg havde haft succes. Men så gik jeg selvfølgelig i stå. Det er umuligt at skrive ud fra andres ønsker og behov. Jeg var fuldstændig tom.

Efter mit ophold i Tasiilaq talte jeg med min redaktør på Gyldendal (da. forlag, red.). Det eneste, som optog mig, var selvmord. Det var selvfølgelig dét, jeg skulle skrive om, fandt jeg ud af. Jeg skubbede alle væk, familie og venner. Jeg lukkede mig inde i mit eget værelse og skrev og skrev.

Da jeg først kom i gang, gik det nemt. Jeg fandt min indre stemme," fortæller Niviaq Korneliussen.

Dyster roman

Med *Blomsterdalen* føler Niviaq Korneliussen, at hun får sit budskab ud.

Romanen er dystre. Den udspiller sig i Nuuk, Tasiilaq og Aarhus. Og handler om en ung grønlandsk kvinde, som tager til Danmark for at studere. Som Niviaq Korneliussen er den navnløse hovedperson lesbisk. Hun forelsker sig i kvinden Maliina, hvis kusine Gudrun begår selvmord i Tasiilaq. Hovedpersonen rejser til den østgrønlandske by for at støtte sin kæreste. Hun møder familien i dyb sorg efter selvmordet.

I romanen følger vi, hvordan de to unge kvinder forsøger at finde ud af, hvorfor Gudrun ikke har fået hjælp. Og hvad systemet i det hele taget gør for at hjælpe selvmordstruede. Overalt løber de panden mod en mur. Mest grelt på hospitalet, hvor lægen siger: ”Vi kan da ikke have huset fyldt med unge, der har slugt piller”.

Blomsterdalens hovedperson er en begavet, tilsyneladende psykisk velfungerende ung kvinde. Men hun slås med dystre tanker. Som romanen skrider frem, bliver hun mere og mere selvdestruktiv. *Blomsterdalen* er opdelt i 45 kapitler – ét for hvert årligt selvmord i Grønland. En mørk nedtælling til romanens tragiske slutning. Hvert kapitel indledes med et selvmord, som det kunne være foregået i det virkelige liv i Grønland:

”Dreng, 17 år, skud i et lagerhus”, ”Mand 32 år, hoppede ud fra femte sal”, ”Kvinde 25 år, hængning i kærestens lejlighed”, ”dreng, 14 år, skød sig i hovedet med en riffel i forældrenes kælder,” ”Mand 21 år, skar pulsåren over med et barberblad på sit kollegieværelse”.

Epidemi

Eksemplerne kunne være taget fra politiets triste statistik over selvmord i Grønland. Der bor kun 56.000 mennesker på verdens største ø. Men det årlige antal selvmord ligger på 40-45. I 2020 var der 41 selvmord. Politiet blev kaldt ud til 120 selvmordsforsøg og 1200 trusler om selvmord.

Modsat Danmark, hvor selvmord oftest rammer ældre, er det mest unge grønlændere, som begår selvmord eller forsøger på det.

”Det føles, som om det foregår alle steder i vores lille samfund, hvor alle kender alle. Det er som en epidemi. Men ingen gør noget ved det. Hele systemet svigter totalt,” siger Niviaq Korneliussen.

På spørgsmålet om hvad hun mere præcist mener med ”systemet”, svarer hun:

”Alle! Skoler, sundhedsvæsen, kommunen, selvstyret. Alle svigter. Det er et kæmpe problem. Tidligere var der en selvmordslinje, som kun havde åbent fra 7 til 9 om aftenen. Men efter demonstrationen mod selvmord blev en masse telefonlinjer samlet til én. Det er meget forvirrende, for krisetelefonen skifter hele tiden navn, og den har kun begrænset åbningstid. Der er intet sted, som unge kan ringe til, hvis de er fulde og selvmordstruede midt om natten.

De fleste hænger sig eller skyder sig. Folk bruger voldsomme, og desværre effektive metoder. Det er forskelligt fra Skandinavien, hvor selvmordere gemmer sig i deres hjem og sluger en masse piller. Når unge i Grønland bruger så voldsomme metoder til at begå selvmord – tit i fuld offentlighed – viser det, hvor desperate de er. Se, jeg har det ad helvede til!”

Rejsende forfatterskole

Niviaq Korneliussen efterlyser professionel hjælp til de unge selvmordstruede.

”Familien er vigtig. Men hvis ens forældre er lige så beskadiget som en selv, er der ikke meget hjælp at hente. Der er penge nok i systemet. De skal bare bruges rigtigt. Man kan have en masse undskyldninger og lave en masse flotte strategiplaner. Det vigtige er, at der er hjælp at hente med det samme. I Danmark kan selvmordstruede få hjælp i løbet af 24 timer. Det burde vi også kunne få her i Grønland. Især når vi ved, at pårørende til mennesker, som har begået selvmord, har 50 procent større chance for selv at tage livet af sig, så er det ekstra vigtigt med professionel hjælp. Og det skal være over en længere periode, ikke kun en enkelt samtale.”

Niviaq Korneliussen yder sit personlige bidrag til at give unge en mening med tilværelse og en vej væk fra dystre tanker. Hun har etableret en rejsende forfatterskole, hvor hun sammen med en kollega, holder kurser for unge i at skrive.

”Jeg prøver at få kontakt med ikke-privilegerede unge for at lære dem at skrive. Jeg snakkede meget med unge i Tasiilaq og kom helt tæt på. De er som åbne bøger og har stor tillid. Mange skriver rigtig flot,” fortæller hun.

Tryk opvækst

Den unge grønlandske forfatter er ikke vokset op i et litterært miljø. Hun siger selv, at hun ikke har læst særligt meget litteratur. Hun blev født i 1990 i Nuuk, men voksede op i det allersydligste Grønland i den lille by Nanortalik.

Hun voksede op i en ”tryk” familie, fortæller hun. Faderen var skoleinspektør og moderen ansat som kontorassistent i retsvæsenet.

Opindeligt studerede Niviaq Korneliussen samfundsfag på universitetet i Nuuk, Ilisimatusarfik. Senere rejste hun til Danmark for at studere psykologi på Aarhus Universitet, men gjorde ikke studierne færdig.

Hun skriver både på grønlandsk og dansk og er lige hjemmevant på begge sprog. Hun har også skrevet teaterstykket, *Den grønlandske Mand*, som turnerede i både Grønland og Danmark, og modtog flere hæderspriser.

Debutromanen, *Homo Sapienne*, blev udgivet på det lille grønlandske forlag Milik Publishing i Nuuk. Og den eksperimenterende roman blev en succes i Grønland, hvor der ellers ikke er et særligt stort læselystent publikum.

Lys og ømhed

Blomsterdalen har fået titel efter et smukt naturområde af samme navn uden for den østgrønlandske by Tasiilaq, hvor kirkegården ligger, og nogle af romanens centrale scener udspiller sig. Romanen blev udgivet på dansk af Gyldendal og på grønlandsk af forlaget Milik Publishing med titlen *Naasuliardarpi*.

”Det er stærk kunst, der vil leve”, som juryen bag Nordisk Råds Litteraturpris skriver i sin begrundelse for at tildele Niviaq Korneliussens prisen. Det er ifølge juryen ”et stærkt rørende værk, som giver indblik i grønlændernes liv i dag og de traumer, der sætter spor i hverdagslivet. Det er en smuk, men også smertelig rå fortælling. Døden for egen hånd er hele tiden den unge hovedpersons ledsager, men på trods af dette mørke stråler romanens kærlighedsspor af lys og ømhed”.

Niviaq Korneliussen selv er stolt over *Blomsterdalen*.

”Det var hårdt at skrive den. Men det er en bog, jeg kan stå inde for.”

Hvad hendes næste projekt bliver, vil forfatteren ikke ud med.

”Én ting er sikkert. Jeg skal ikke vente fem år igen på min næste bog. Jeg vil ikke have skriveblokering igen. Det er virkelig psykisk hårdt, når det tager så lang tid at skrive en roman.

Jeg er ikke en forfatter, som skriver hver dag. Jeg har så mange andre projekter, f.eks. oversættelser. Jeg skal jo have noget at leve af.

For at skrive godt, skal jeg være inspireret. Jeg skal helst være lidt vanvittig i hovedet. Så går det stærkt.”

Marianne Krogh Andersen